

FORMA SPECIALĂ A RELAȚIILOR DINTRE ISTORICI – DEDICAȚIILE ȘI AUTOGRAFELE. DEDICAȚIILE CĂTRE SILVIU DRAGOMIR, ÎNTR-O COLECȚIE PARTICULARĂ DIN CONSTANȚA

Ostentativ, poate, un șef de partid din România declara că parte a averii lui constă într-o colecție de autografe ale unor personalități. Poate, într-o lume normală și în alte vremuri, aceste autografe ar constitui o valoare materială. Nicidecum o avere. Dar, pentru scara valorică de azi, acestea au doar o valoare morală, sentimentală și științifică.

Nu demult, Alexandru Dragomirescu publica, într-o revistă ploieșteană, un autograf al Marthei Bibescu¹. Aceasta era o declarație către familia Drasso. Cu acest prilej, autorul face o incursiune genealogică, explicând și importanța dedicației.

Există o diferență destul de mare între o dedicație și un autograf. Un autograf – o semnătură, pur și simplu-, nu spune foarte multe, deși este valoroasă prin calitatea celui care o dă. Dar, o dedicație îți dă prilejul că "citești" relațiile dintre cel care o dă și cel care o primește, moda de scriere a perioadei etc. Din acest punct de vedere, am publicat, în "Europa XXI", semnăturile de pe un meniu, la o masă oferită de Mihai I, la Iași, cu ocazia Sfinților Mihail și Gavril, la 8 noiembrie 1940. Printre semnături, cele ale Regelui, Reginei – Mamă, Maria Antonescu – soția viitorului Conducător al Statului Român- și alții².

Amintesc și lucrarea lui Gelu Culicea, care a publicat autografele prezente în cărțile Bibliotecii Județene Constanța³.

În cazul de față, mă aflu în fața a 7 dedicații către profesorul, istoricul și ministrul Minorităților, *Silviu Dragomir*.

*Dicționarul Enciclopedic*⁴ îl reține pe Silviu Dragomir (1888-1962) ca istoric și om politic român, academician (1928), profesor universitar la Cluj, secretar al Adunării Naționale de la Alba Iulia (1918), ministru în mai multe rânduri (1937-1940). Ca istoric, se remarcă în istoria medie și modernă a României. Numai parcurgerea *Enciclopediei istoriografiei românești*⁵, care-i rezervă două pagini, poate sugera dimensiunile sale științifice.

În ultimul timp, părintele meu a trecut, efectiv, în posesia mea, marea lui colecție de autografe și dedicații care, alăturată uneia mai noi pe care o aveam, constituie, vorba lui Corneliu Vadim Tudor, "o mică avere".

Cum au ajuns aceste cărți în posesia tatălui meu: în 1961, cercetător stagiar la Institutul de Istorie al Academiei din Cluj, a fost apreciat, în mod deosebit, de Silviu Dragomir, care avea atunci 73-74 de ani. La moartea acestuia, în primăvara lui 1962, doamna Flora Dragomir și conducătorii Institutului au pus spre valorificare biblioteca profesorului. Cea mai mare parte a fost donată Institutului și Bibliotecii Centrale Universitare, iar altele, au fost vândute, mai pe nimic, cercetătorilor de la Institut. În primul rând, tatălui meu, despre care știau toți că fusese unul dintre favoriții lui Silviu Dragomir. Tatăl meu n-a putut da decât o jumătate de salariu lunar, deși cărțile aveau un preț modic.

Epopoea creării colecției sale de autografe și dedicații ne-o expune într-o lucrare publicată în "*Referate și comunicări de bibliografie*"⁶.

Între numeroasele autografe pe care le-a descoperit în cărțile achiziționate atunci – când, foarte probabil, subiectul nu-l interesa în mod deosebit – și dintre care publică în articolul amintit, reținem, în acest context, doar șapte. Nu încercăm să facem o scară valorică între cei care-i ofereau lui Silviu Dragomir aceste cărți. Modul în care sunt elaborate dedicațiile spun foarte multe lucruri, unele, probabil, pe care nici nu le sesizăm. Dar ne facem datoria de a le face cunoscute în text și în anexă-xerografiate-.

De la cine primește Silviu Dragomir dedicațiile:

Ion I.Rusu – cunoscut, în genere, ca I.I.Rusu – îi dăruiește un extras al articolului *Cuvinte autohtone în limba română*, apărut în "Dacoromânia"⁷. E cunoscută acribia cu care cercetătorul de la Institutul de Istorie al Academiei din Cluj se ocupa de probleme lingvistice. De altfel, spre sfârșitul vieții, i-a apărut o carte despre originea poporului român și, post-mortem, i s-a publicat o alta, despre secui.

În cazul de față, dedicația are următorul conținut: "*Domnului Profesor S. Dragomir respectuos omagiu, din partea autorului. Cluj, 25.VIII.1945*". Se spune că I.I.Rusu era un taciturn în viața de zi cu zi, dar deosebit de volubil și de o hotărâre care impunea, în dialogurile științifice⁸. Așadar, în 1945, I.I.Rusu avea 34 de ani și respectul său față de fostul Ministru al Minorităților și de specialistul de forță în probleme de limbi balcanice, era firesc. De altminteri, doctor în litere în 1942, cu specializare la Școala Română din Roma, I.I.Rusu era șef de sector în arheologie, în perioada în care tata era cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Cluj.

Alexandru Marcu îi oferă lui Silviu Dragomir o dedicație pe un extras din "Studii italiene", ce poartă titlul *Noi dedicații despre Felice Orsini la Sibiu și opinia publică românească, 1854-1858*⁹. Extrasul conține și o sumă de ilustrații și reproduceri din arhive. Dedicatia este următoarea: "D-lui S.Dragomir Profesor Universitar omagiu din partea autorului. București, oct. 1959".

Preocupările lui Alexandru Marcu le citim în bibliografia întocmită de Ioachim Crăciun¹⁰. În treacăt, amintim că această bibliografie i-a fost oferită de autor tatălui meu cu următoarea dedicație: "Tov. Gheorghe Dumitrașcu, în amintirea colaborării la munca privind Bibliografia istorică a României, prof. I.Crăciun", iar tatăl meu nota mai jos: "24 feb. 1962"¹¹. Bibliografia operelor lui Alexandru Marcu trebuie căutată și în alte domenii decât istoria, el fiind, după cum știm, italianist de marcă.

Dr. Eraclie Stelian îi dădea profesorului Silviu Dragomir o dedicație pe un extras din revista "Cursuri și conferințe universitare". Este vorba despre articolul *Încercări de etimologie universală și neolatinitatea limbii române*. Textul dedicației sună astfel: D-lui Silviu Dragomir, membru al Academiei Române. Omagii destinate și de admirațiune, dr. E.Stelian, april. 1941¹². Este evident că această conferință, rostită în sala "Dalles", pe 19 ianuarie 1941, îl interesa pe Silviu Dragomir, care avea preocupări lingvistice foarte largi. În final, broșura avea două anexe: "Cuvinte românești cu trecere abia simțită în (corectează cu creionul, un "d" – n. n-) din latină" și o alta, "Cîți-va termeni de tehnică etimologică".

Gheorghe Kristov, profesor la Universitatea din Cluj, scrie *Istoria limbii și literaturii maghiare*¹³, lucrare tradusă de Arpad Bitay, profesor la Seminarul Teologic din Alba Iulia. Profesorul Kristof scrie următoarea dedicație pe foaia de titlu: "Colegului iubit, S.Dragomir, pentru prietenia sa. Omagiu și pentru ev. (eventual-n. n) recenzie. Cluj, la 10 iunie 1934. Gh. Kristof". Nu știm dacă Silviu Dragomir a scris această recenzie.

Teodor A.Naum, latinist cunoscut din lucrarea bibliografică a lui I.Crăciun, îi trimite Germania lui Tacit, *introducere, text, traducere, comentariu, apendice critic de Teodor A.Naum*, profesor la Universitatea din Cluj-Sibiu. Textul este următorul: "Lui Silviu Dragomir, cu cele mai bune sentimente de prietenie, Th. Naum, Sibiu, 1943"¹⁴.

Ion T.Lupaș, îi scrie următoarele cuvinte pe foaia de titlu a cărții *Paralelism istoric: Lui S.Dragomir, cu întreită afecțiune colegială*. I.Lupaș. 12.I.1938¹⁵. Nu putem ști la ce "întreită afecțiune" se referea fostul ministru Ioan Lupaș, membru al Academiei Române¹⁶. Oricum, opera sa este vastă, pe cât de lungă i-a fost viața¹⁷. Volumul de față este o culegere de studii și articole cu puternică tentă națională și chiar

politică-internă și europeană-. Este evident că autorul nu poate evita chestiunea maghiară a iredentismului. Cartea i se oferea deci, fostului ministru al Minorităților în guvernarea de autoritate regală.

Constantin C.Giurescu. Pe coperta interioară a volumului al III-lea, partea I a *Istoriei românilor*¹⁸, autorul scria următoarea dedicație: "*Domnului Silviu Dragomir. Cu cele mai bune sentimente, Const. C.Giurescu. 18.V.1942*". Mă uit la o dedicație a aceluiași, oferită tatălui meu, mai târziu, și publicată în materialul deja amintit. Dedicția este făcută în 1973 și reține aceeași semnătură, la care se pare că ținea academicianul Giurescu, anume "*Const.C.Giurescu*". Și pe acest volum, și pe cel de-al doilea, partea a II-a, pe care-l avem din biblioteca Silviu Dragomir, este inscripționată "instituția": "*Biblioteca Silviu Dragomir*"¹⁹.

*

Aceste șapte dedicații, aparținând celor patru intelectuali români, vor să demonstreze, în mod concret, ceea ce e general admis, dar mai de față, anume că, deși relațiile dintre oamenii de știință din același domeniu nu sunt întotdeauna cele mai cordiale, totuși, în măsura în care nu există ciocniri directe – în primul rând de natură științifică -, este recunoscută valoarea omului de știință sau a operei lui, dincolo de disensiunile personale. Chiar și în aceste dedicații, se vede ușor, pe de o parte, stima pentru autor – și evident că ofertanții aveau de ce să aibă această stimă -, recunoașterea valorii operei sale și, mai ales, a valorii umane a omului care, în urmă cu 30 de ani, fusese secretar al Marii Adunări de la Alba Iulia și care, după cronologia declarațiilor, *urma să fie, era sau fusese Ministru al României*.

Am publicat aceste 7 materiale privindu-l pe Silviu Dragomir, istoric, academician, și într-o speranță, exprimată aici, public, că dincolo de vicisitudinile vieții, foarte contorsionată în ultimele decenii, rapoartele umane, științifice, dincolo de ierarhii, etnii și partide politice, între istorici, reprezintă un factor de continuă regenerare morală. Dincolo de relativitatea unor dedicații, care nu par, totuși, a fi, pur și simplu, de complezență, rămâne sentimentul cordialității interprofesionale și interumane. Aceasta poate să fie, la urma urmei, un exemplu pentru lumea de azi²⁰.

NOTE

1. Alexandru Dragomirescu, *Un autograf al scriitoarei Martha Bibescu, într-o bibliotecă ploieșteană*, în "Anuar-Fundația pentru istoria

- Prahovei, Societatea de Științe Istorice”, Arhivele Statului, filiala Prahova, vol. 7, 1995, f. 155-156
2. Lavinia Dacia Dumitrașcu, *6 noiembrie 1940 – un moment al luptei politice din România*, în “Europa XXI”, vol. III-IV, 1994-1995, Academia Română, filiala Iași, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, 1995, p. 263-269; reluat în “Radiografia dreptei românești. 1927-1941”, FF.Press, Buc., p. 417-423
 3. Gelu Culicea, *Manuscrise și cărți cu autograf în colecțiile Bibliotecii Județene Constanța*, Biblioteca Județeană, Constanța, 2002, p. 188
 4. *Dicționar enciclopedic*, vol. 2, Ed. enciclopedică, Buc., 1996, p. 138
 5. *Enciclopedia istoriografiei românești*, coordonator Ștefan Ștefănescu, Ed. științifică și enciclopedică, Buc., 1978, p. 129-130
 6. Gh.Dumitrașcu, *Autografe și dedicații într-o colecție particulară. Excurs sentimental*, în “Referate și comunicări de bibliografie”, Biblioteca Județeană Constanța, 1999, p. 171-191
 7. Ioan I.Rusu, *Cuvinte autohtone în limba română*, în “Dacoromânia”, XI, Sibiu, 1945 – extras -
 8. I.I.Rusu era, între 1961–1966, personalitatea cea mai marcantă a lumii științifice istorice din Cluj, alături de academicienii David Prodan și Ștefan Pașcu. De o altă factură era Constantin Daicoviciu. Lucrând la *Bibliografia istorică a României (1944-1964)*, precum și la *Bibliografia secolului XIX*, tatăl meu a avut multiple relații cu profesorul I.I.Rusu, cercetător atunci, și îmi povestește că acesta era, parcă, un cercetător de o educație germană, altoită pe un caracter de moț, inteligent și dărz.
 9. Alexandru Marcu, *Noi indicații despre Felice Orsini la Sibiu și opinia publică românească (1854-1858)*, în “Studii italiene”, VI, Buc., 1939
 10. I.Crăciun, *Publicațiunile Institutului de Istorie Națională din Cluj-Sibiu și colaboratorii lor de la 1920-1945 cu o bibliografie a publicațiunilor*, Sibiu, Tipografia “Cartea Românească”, Cluj, 1945. De fapt, e un extras din “Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj”, X, 1945
 11. Cu alte prilejuri, Ioachim Crăciun, ginerele fratelui lui Alexandru Vaida – Voievod, a omagiat activitatea depusă de tatăl meu și de Gheorghe Hristodol, cel care conduce astăzi editarea acestei bibliografii. Amândoi sunt dobrogieni.
 12. Credem că Eraclie Sterian trebuie căutat în bibliografii ce-i privesc pe lingviști. Însă, pentru tratarea perioadei istorice de formare a poporului și limbii române, aproape că nu există graniță între lingviști și istorici. Cazul lui Andrei Aricescu este notoriu. Nu credem că este vorba despre H.D.Stelian, pe care-l găsim între autorii unei lucrări privind dezvoltarea economiei în R.P.R., între anii 1948-1957.
 13. La fel ca și în Timișoara, la Cluj, până la nebunia dezlănțuită de Dictatul de la Viena, relațiile dintre intelectualii români și cei unguri erau, cel puțin, colegial-oneste. (Vezi în acest sens, mai ales, Jurnalul lui I.D.Sârbu). În cazul de față, la o lectură, e drept, superficială, într-o cunoaștere superficială a literaturii maghiare, n-am găsit aprecieri care să implice schimb de păreri sau injurii. Mi se pare o lucrare onestă, ce evidențiază valorile literaturii maghiare, care, iată,

- a dat un laureat al premiului Nobel pentru Literatură.
14. În legătură cu Teodor Naum, unul dintre cei mai serioși latiniști clasici ai României, încrengătura între opera pe care a lăsat-o, preocupările pe care le are și istoria românilor, ca și în cazurile amintite mai sus, sunt de notorietate.
 15. În privința personalității "Părintelui Lupaș", vezi *Enciclopedia istoriografiei românești...*, p. 202. Opera lui este extrem de întinsă, între 1940-1943, publicându-se, pentru el și despre el, un volum omagial: *Omagiu lui Ioan Lupaș la împlinirea vârstei de 60 de ani – august 1940*, Buc., 1943. După 1944, o primă evaluare și reconsiderare a operei sale o face Vasile Netea, într-un articol cu titlul: *Ioan Lupaș, 9 august 1880-3 iulie 1967*, în "Studii", XX, nr. 5, 1967, p. 1067-1069. Chiar dacă era un fel de necrolog, gestul recunoașterii acestui istoric "naționalist", "burghezo-moșieresc" și fost ministru, erau un pas curajos, după deschiderea din istoriografie, mai ales de după 1966.
 16. Pentru cei care cunosc mai bine starea relațiilor dintre marii istorici ai Clujului interbelic, această dedicație își are tâlcul ei. Nu degeaba Ioan Lupaș scrie despre o "întreită afecțiune", subliniind cuvântul "întreită".
 17. După cum s-a văzut în necrologul semnat de Vasile Netea, părintele Lupaș, căci era de formațiune cleric, scrisese pe această temă. Vezi, de exemplu, Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, apărută, pentru prima oară, la "Nagyszeben-Sibiu", Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane, 1918. Prefața o scria la "Săliște 3/16 maiu 1918", unde a și fost înmormântat.
 18. Constantin C.Giurescu, *Istoria românilor*, vol. 3, partea I *De la moartea lui Mihai Viteazu până la sfârșitul epocii fanariote (1601-1821)*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, Buc., 1942
 19. Tatăl meu cumpărase din "Biblioteca Silviu Dragomir" toate cele cinci volume ale *Istoriei* a lui C.C.Giurescu. Dintre celelalte trei, care nu s-au mai "întors" de la studenții lui, cel puțin una avea o dedicație către Silviu Dragomir.
 20. Nu e de mirare că în "Revista de sociologie română" apare un articol privind salvarea, prin moralitate, a neamului românesc, semnat de Petre Andrei.

THE SPECIAL RELATIONSHIPS BETWEEN HISTORIANS- DEDICATIONS AND AUTOGRAPH THE DEDICATIONS TO SILVIU DRAGOMIR IN A CONSTANȚA PRIVATE COLLECTION Abstract

In this article the author presents seven dedications to Silviu Dragomir, belonging to Romanian intellectuals, trying to demonstrate that the value of a scientist's life or that of his work can be recognized, beyond the personal dimensions.

